

Pari kesää Ivalojoella

"On maamme köyhä, siksi jää, jos kultaa kaipaa ken"

Julius Krohn Ivalojoella 1871-72

Näin lauloi neljännos vuosisataa takaperin Runeberg, ja kaikki sitten laulelimme sitä samaa virttä kaksikymmentä vuotta, ylpeällä, mutta kuitenkin salaa vähän surullisellakin mielellä. Kellekään ei sattunut päähän epäillä, että ne sanat olisivat ijät kaikki pysyvät totena.

"Poeta, est profeta" (Runoniekka on profeetta) — niinhän on kaikkina aikoina ollut sananlasku. — Mutta nykyään — sen jokainen myöntäne, joka tammikuun sydämellä tulee kotiin vesisateesta läpimärkinä — ei vanhat merkit enää ollenkaan pidä paikkaansa, ja profeettain aika, se jo on kauan sitten ollut ja mennyt.

Senvuoksi ei myös pitäisi kovin kummeksua, jos se, "ken kultaa kaipaa" nyt saapi tyydykkeensä juuri Suomessa paljon pikemmin kuin monessa muussa maassa. Kullan löytäminen meidän raukkain rajojen sisällä ei ole kyllä mitään aivan uutta. Tuon kalliin metallin hitusia on sekä entisinä että nykyisempinä aikoina keksitty Suomessa useammassa seudussa.

Mutta niiden kokoominen on ollut yhtä voitollista työtä kuin jos rupeaisi hyttysiä yksitellen luodilla ampumaan. Siitä, syystä oli jo monta vuotta jätetty kaikki kullan-etsinnöt sikseen ja tyydytty siihen että "näin oli sallittu".

Mutta v. 1867 norjalainen vuorimestari Tellef Dahl, Norjan Lapin autioilla tuntureilla etsiessänsä metallein jälkiä, sattui myös Tenojoelle, joka on rajana Suomen Lappia vastaan, ja löysi siellä kultaa. Tiedon tästä löydöstä toimitti Venäjän pääkonsuli Kristianiassa, meidän maanmiehemme, nykyinen senaatori Mekelin, kohta kotimaahansa, ja seuraavana vuonna lähetettiin täältä vuori-insenööri Lihr meidänpuolista Tenojoen rantaan tutkimaan. Hänkin löysi sieltä kultaa, vaan ei riittävässä määrässä, niinkuin myös Dahl'in suuret toivot norjanpuolisesta löydöstä on nähty tyhjiksi.

Samalla huonolla menestyksellä tutki Lihr sitten myös yhtä Tenojoen latvahaaraa, Skietsemjokea. Mutta sitten sattui hänelle mieleen mennä itäänpäin, sillä sitä suuntaa sujuttelihe Suomen Lapin poikki tunturijakso, jonka luonto on samanlainen kuin Siperian kultapaikoissa.

Kuljettuansa Vaskojokea myöten alas Inarijärveen, rupesi hän sitten taas menemään Inariin laskevaa Ivalojokea ylöspäin. Vaan tyhjää näkyi sielläkin olevan kaikki. Melkein viiden peninkulman matka oli jo suurella vaivalla sauvottu Ivalojoen virtaa vastaan. Kesä, Lapin lyhyt kesä, oli kulunut loppuhun. Syyskuu oli keskipaikoillaan ja 10° pakkaset jo antoivat ”ensimmäistä varoitusta”.

Eväätkin olivat loppumaisillaan, sillä niitä ei voinut noilla teillä tiettomilla olla paljon muassa. Kaikesta tästä tuskautuneena rupesi jo väki vastahakoiseksi ja uhkaili jättää hänet siihen yksin, jos välttämättömästi tahtoi pakkaseen ja nälkään kuolla. Juuri tällä hetkellä löydettiin taas vähän kullan jälkiä.

Se teki saman vaikutuksen kuin Amerikasta tulleet linnut Kolumbus'en seuraajiin. Lihr'in miehet suostuivat nyt taas, vaikka aina vielä vastahakoisesti, jatkamaan matkaa seuraavan päivän iltaan asti. Tällä tavoin jouduttiin syysk. 16:nä p:nä sille paikalle, jota kuva osoittaa. Tässä viimeinkin antoi huuhtokoe niin runsaan tulon, että kaikki epäilyt oli poistettu. Suomen Kalifornia oli löydetty!

Viimeinen eväs-laukussa vielä säilyvä pullo nyt aukaistiin ja tyhjennettiin raikkailla hurraa-huudoilla. Sitten käännyttiin paluumatkalle. Yö oli jo sillä välin kerjinyt tulla — kello 3 päivällisen jälkeen — mutta välkähtelevä Pohjoisen-palo valaisi löytöretkeläisten tietä, kun he Ivalojoen kuohuvia koskia alas sujuttivat.

Tulvasiko sitten seuraavana kesänä sinne koko Suomi ja puolet muuta maailmaa lisäksi, niinkuin Kaliforniassa oli tapahtunut? Vielä mitä! Eihän suomalaisen sananlaskun mukaan Jumala ole kiirettä luonut. Täällä meillä aina ensin pitää asiat perinpohjin ”fundeerattavan”, ja ”raporteerattavan” ja ”reglamateerattavan”.

Puolitoista vuotta kului siis vielä ennenkuin kullanhuhdominen Ivalojoella oikein pääsi täyteen vauhtiin. Koetti siellä kuitenkin jo kesällä 1869 pari Kaliforniassa käynyttä merimiestä Oulusta, Ervasti ja Lepistö, onneansa, ja hyväpä onni heillä myötänään olikin, sillä he kuuluivat sattuneen paikalle, missä kulta oli tavattoman järeinä muruina.

Kuudentuhannen markan palkoin sanotaan heidän tuoneen saaliiksensa.

Keväällä 1870 alkoi viimeinkin Kalevalan kansan uusi Sampo-retki. Sadoittain virtasi Pohjolaan aartehakijoita, enimmäen Suomesta, mutta myös Venäjältä ja Ruotsista. Siinä oli joukossa muutamia Väinämöisiä, jotka tieteellisesti tunsivat kullanhuhdomisen keinon, siinä oli muutamia Ilmarisia, jotka Kaliforniassa olivat sen käytännöllisellä tavalla oppineet; enin osa oli lieto Lemminkäisiä, jotka tehtävästä työstä eivät ymmärtäneet paljon mitään, menivät vaan kevytmielisesti sinne, kultaa muka niinkuin marjoja poimimaan.

Tie ei ollut kyllä enää nyt yhtä vaarallinen kuin ennen muinoin; ei ollut astuttava ”naisten neuloja neniä” eikä ”tapparani teriä”, ei myös kahlattava palavien hiilihautojen läpi. Mutta olipa sentään vaivoja yltäkyllin, oli myös vaarojakin, ja työ, jolla kultaa saadaan, pian havaittiin olevan kaikkein raskaimpia maailmassa.

Rovaniemelle asti, näin kertoo yksi noista Pohjolan retkeläisistä*), olimme vielä kulkeneet kyydillä, niinkuin muuallakin Suomessa. Mutta tästä alkain täytyi jatkaa tietä Lapin tavalla. Niin pian kuin ennen jo käsketyt veneet olivat tulleet valmiiksi, rupesimme sauvoelemaan Ounasjokea myöten Pohjoseen päin. Joksi aina poikettiin rantaan ja levättiin alussa enimmäen taloissa, mutta lopulla yhä useammin metsässä, nuotiotulen äärellä.

Yhdessä paikassa, vaikka talo oli, olimme myös jäämäisillämme taivaan katoksen varalle. Yösijaa pyytäessämme töytysi meille vanha akka vastaan. Kädet puuskassa, posket vihasta hohtamalla, tervehti hän meitä ”kulkijaimia” ehtymättömällä haukkumasanain tulvalla. Mikä nyt tässä oli neuvoksi otettava?

Kannelta ei mulla ollut muassa, että olisi koettanut voisiko sen sävelet tätäkin uuden ajan ”Pohjolan emäntää” lumoa. Tapasinpa siis noitapussihini ja otin sieltä toisen taikakalun, tarjosin akalle — nuuskaa — ja kas? se teki aivan yhtä hyvän vaikutuksen kuin Väinämöisen parhain laulu! ”Louhi” viihtyi aivan paikalla, päästi meidät tupahansa, laittoi ruoat, laittoi sijat, kaikki lempeimmällä suosiolla. Olkoon se kerrottu opiksi vastaisille Pohjolan kävijöille Yksitoista päivää tällä tavoin kuljettua, jouduimme Ounasjoen lähdepaikoille. Se oli nyt enää vaan kapeana purona, joka tuhansin mutkin poimitteli pajupehkojen välitse. Me olimme Maanselän juurella, joka jakaa Pohjanmaan vedet erilleen Lapin vesistä. (suurella ilolla näimme tässä rannalla kauniin tuvan, jonka kruunu on matkustavaisia varten rakennuttanut.

Katos ja hyvä takkavalkea ne olivat tällä hetkellä erittäin tervetulleita, sillä kaiken aamua oli rankasti satanut ja me olimme läpimärät niinkuin kuikat. Sisään astuisamme havaitsimme että tämä etelämaan sivistyksen viimeinen muistolahja oli myös muillekin matkalaisille yhtä viehättävä ollut. Sillä tupa oli täynnä ”tuppisuita”; meitä karttui kokoon aina yhdeksään-kymmeneen mieheen sinä iltana.

Seuraavana aamuna jatkettiin matkustus taas uudella, meille oudolla tavalla. Tähän asti olivat, niinkuin luulis oikeutta ja kohtuutta olevan, veneet meitä kantaneet; mutta nytpä tässä nurinmaisessa maailman nurkassa tuli päinvastoin meille vuoro kantaa veneitä. Ensiksi kuljetettiin kaikki tavarat 3,5 virstan matka vedenjakajan yli. Kolme kertaa täytyi meidän, selät koukussa raskaan taakan alla, astua tämä väli.

Sillä aikaa olikin taas ilta tullut, sillä työmme oli ollut mitä vaivaloisimpia. Ei ollut siinä tietä, ei polkua; täytyi komputella viidakoita, louhikoita myöten; välistä myös tuli arvaamatta vetelä paikka, johon polvia myöten upposi.

Yöksi keräydyimme taas kaikki samaan matkalaistupaan Korsitunturin juurella. Siellä keitettiin puuroa ja kahvia, ja puheltiin naurutta sekä leikinlaskulla päivän seikoista, mitä kullekin oli tapahtunut.

Seuraavana aamuna karvastettiin veneetkin taipaleen yli, ja sitten aljettiin vilisevää vauhtia laskea Ivalojoen kuohuvia koskia myöten alas. Minkälainen se sitten on Ivalojoen näkö? — niin te uteliaasti kysytte. — Se on semmoinen että jokainen ensikertalainen ensin hämmästy, sitten ihastuu.

Kuvaelkaa itsellenne tuntureita, jotka molemmin puolin kohoavat 600 jalan korkealle joen yli, paistaen aivan valkealle peuranjäkälistä. Ajatelkaa valtava joki, joka välin vaahtoisena kuohuu, välin virtaa tynyempänä, leviten järventapaisiksi suvanto- seljiksi.

Pankaa siihen lisäksi lukemattomat pienet purot, jotka hopeisina käärmeihinä luikertelevat, heittäytyen kalliolta kalliolle; pankaa vielä hongikot koivikkovöineen pitkin joen rantaa; pankaa viimein että nämät hongat ja koivut eivät olekaan tuommoisia vaivaisia, joita me luulemme ainoiksi Lapissa mahdollisiksi, vaan honkia, jotka, vaikka kyllä lyhytkasvuiset, kuitenkin antamat 12 tuuman paksuisia plankkuja, ja koivu-suikaleita, joista kumminkin lohellekin pitävä onkivapa lähtee; — kuvaelkaa itsellenne se kaikki yhteen, niin käsitätte että Ivalojoki voi tuntua pieneksi paratiisiksi.

Pohjolan periä ainoasti se seikka muistutti mieleen että tänne joutuessamme, keskipaikoilla Kesäkuuta, koivut vasta olivat urvillaan. Mutta kun urvet sitten, parin päivän päästä, puhkesivat, niin olivatkin yhdessä päivässä kerjenneet täyteen lehteen. Yhtä joutuisa on täällä muukin kasvullisuus. Nurmikko, joka tullessamme tuskin vielä viherti, oli pian peitetty kyynärän pituisella heinällä. Samassa se myös tuli kirjavaksi kaikenlaisista kukkasista.

Näiden kukoistus-aika on täällä lyhyt hetki vaan; sentähden niidenkin täytyy joutua pitää. Laji lajinsa perästä ilmautuu ja katoaa ihmeyttävällä nopeudella; värit nurmikon vaipassa vaihtelevat hetki hetkeltä aivan kuin kuvat kuvatorvessa (kaleidoskopissa). Erittäin ovat Ivalojoen kukista orjantappurat mainittavat. Ne ovat täällä sangen matalia, vaivaisia varreltaan; vaan joka vesa ja oksa on aivan peitetty kukkasilla, joiden haju on yhtä hieno ja väkevä kuin parahan, kukkatarhassa kasvatetun ruusun.

Samaten kullerokupukin eli maapulupukka (Trollius Europacus), joka ei meillä juuri miltään hajahtele, on täällä erittäin hyvänhajuinen. Marjoista on jo Suomikin ylen rikas, yhä rikkahampi mitä pohjoisemmaksi joudumme. Mutta Lapissa se vasta onkin oikea marjamaa! Suomuuraimista esiin, on suot virstamäärittäin aivan keltaisena, niin pitkältä kuin silmä selittää, katse kannattaa. Kasvaapa täällä ja kypsyy vielä siestarlainenkin eli musta viinamarja pitkin pienten purojen reunoja.

Yhä tiheämmässä, mitä edemmäksi me kuljimme, pilkoitteli nyt Ivalojoen rannoilta kullankaivajain valkoisia teltoja meidän silmiimme, ja Kesäkuun 12 p:nä aamupuolella saavuimme Kultalaan, missä kruunun virkamiehet asuvat komeassa talossa. Seuraavana päipänä kuljin viimeiset 7 virstaa ja olin nyt omalla kultapalstallani. Siellä tuli ensi huoleksi suojan saaminen pahoja säitä vastaan. Yksi telta kyllä jo oli meille tarjona; sen olivat muutamat kumppanin rakentaneet, jotka jo kuukauden päivät täällä työtä tekivät. Mutta se telta oli vaan neljälle hengelle ai'ottu, ja meitä nyt oli miestä parikymmentä.

Toinen telta siis kohta asetettiin ensimmäisen viereen, ja työväkeä varten kyhättiin karahgoista Lapiin kota. Mutta kauan emme näissä erämaan majoissa voineetkaan toimeen tulla. Sade varsinkin teki meille paljon vastusta, sillä se kesä sattui olemaan erittäin sateinen. Useinkin minä, joka en telttojen ahtaudessa viihtynyt ja sen tähden olin laittanut yösjani talvesta sinne jääneeseen Lapin ahkioon (rekeen), sain aamulla ammentaa vuoteestani viiteentoista tuopilliseen vettä! Päätettiin siis, kun päätettiinkin, rakentaa itsellemme tupa.

Toimesta tekoon ei siinä kulunut pitkä aika; tupamme kasvoi maasta yhtä kiireesti kuin Lapin kukkasat. Viidessä päivässä oli salvos, 12 kyynärää pitkä ja 10 leveä, pystyyn saatu, Vesikatolla katettu ja yksinkertaisella permannolla varustettu. Ikkunoihin, lasin puutteesta, panimme öljytyä paperia. Uuni oli kyhätty rannan kivistä, jotka oli yhteen liitetty ruskean näköisellä hietasoralla, sillä savea ei täällä nähty missään. Kuudentena päivänä jo oli uunissamme ensimmäinen leivos kypsymässä ja saimme maistaa omatekoisia —vehnäpullia!

Leivän puutos olikin, yhtä paljon kuin sade, ollut meillä pakoittavaisena syynä tuvan rakentamiseen. Sillä siihen asti olimme monestikin saaneet kokea että on "elo leiväton Lapissa". Meidän oli täytynyt aina lähettää jauhomme leivottavaksi Kyrön kylään asti, Ivalojoen suulle, viiden peninkulman matkan päähän. Sille asialle täytyi joka kerta kaksi miestä lähettää, jotka useampia päiviä poissa viipyivät, joten leipämme tuli meille maksamaan noin 7 markkaa leivistä.

Muutenkin saimme sinä kesänä, niinkuin saksalainen sanoo, "ripustan herkkuhampaat naulaan". Kaikki mitä näet, tänne tahtoo tuotetuksi, se on välttämättömästi jo talvella kuljetettava. Mutta me kun olimme varamme liian myöhään liikkeelle lähettäneet, niin ne olivatkin kelirikon tähden enimmäksi osaksi jääneet Suomen puolelle Maanselkää, Korsatunturin juurelle.

Me emme saaneet mukahamme enempää kuin mitä veneisimme mahtui. Leipä ja voi ne olivat siis meidän ainoana ruokanamme ja kostukkeeksi sitten vielä tilkka kahvia sekä teetä lisäksi. Mutta tarpeeksi ei ollut näitäkään ja kylläpä olisi lopulla kesää täytynyt kuristaa vatsahihnat hyvin tiukalle, jos ei muutamilta jo aikaisemmin pois meneviltä venäläis- yhtiökunnilta olisi saatu ostaa lisää.

Särvintä olisi muuten luonto täällä tarjonnut jokseenkin runsaasti, jos vaan meillä olisi ollut taitoa — ja aikaa sen antimia anella. Ivalojokeen laskevissa pienemmissä joissa on näet sangen paljon ja hyvää kalaa: taimenta, harjusta, nieriäistä, mutta meillä ei ollut semmoisia onkia, joita niiden pyytämiseen tarvitaan. Samaten pyytä pyrähтели lehdkoissa, riekot rotkotteli nevoilla; hanhet myös uitteli poikiansa kaikissa pienissä puroissa; vaan kukas jouti niitä ampumaan, kun täytyi käyttää joka hetki tuota kovin kerkeätä Lapin kesää varsinaiseen työhömmе.

Kokilla oli siis aina pää pyörällä ajatellessa miten saisi ruoan makuisammaksi. Useimmat kerrat olin minä jo ehdoitellut että olis ruvettu sienä syömään; mutta kumppanini, jotka kaikki olivat Pohjois-Suomesta, eivät tahtoneet tuommoiseen "lehmän ruokaan" ryhtyä. "Malttakaas, mokomat!" arvelin minä itsekseni, "ehkäpä minä siihen vielä sentään keinon keksin!"

Tuli sitten taas minun kokkivuoroni — jokainen meistä sitä virkaa toimitteli vuoroitellen — niin minä kumppaneilta salaa käväisin likeisessä lehdossa, poimin hattuni täyteen tatteja ja keitin niistä hyvän sopan. Tulevat sitten muut työstä, tietysti nälkäisenä kuin sudet, maistavat keitostani, onkivat siitä lihavia sienipalasia katsellakseen. — "Kah mistä kummasta olet lampaan lihaa saanut?" —

"Sainpahan, kun sainkin, vaan ei se olekaan lammasta, se on vasikkaa". — "Kaikkia joutavia! Kyröläisetkö vähästä karjastansa vasikoita möisi?" — Päivällisen loputtua, kun kaikki vielä suutaan maiskuttelivat tavattoman makoisan aterian perästä, mina heille ilmoitin että se olikin ollut sienisoppaa. Mutta yhteinen naurun hohotus oli siihen ainoa vastaus.

"No näet sä tuota valehtelijaa! Taannoin hän tahtoi uskottaa että se oli vasikkata, nytpä muka on ollut syöttävinään meille sienä! Tottahan, veli kulta, me lampaan lihan maun tunnemme!" Todisteeksi toin silloin sienistä pois leikatut parrat näytteeksi — ja sen päivän perästä keitettiin "lampaan lihaa" joka päivä.

Työtä sillä välin tehtiin ahkerasti ja vahvasti ja se kannattikin melkoisesti, vaikkei sentään täällä kultaa niin "veitsin viilletä" kuin luulisi. Itse kullan huuhtomisen keinosta tahdon edempänä laveammin kertoa. Tässä vaan tahdon mainita että se on sangen raskasta, vaivaloista työtä.

Seisopa koko pitkä päivä aamusta iltaan asti ja lapioitse soraa Lapin hautovan auringon alla taikka kylmässä rankkasateessa, niin tiedät kyllä kullankaivuussa olleesi. Sen lisäksi vaivasivat meitä tänä ensimmäisenä kesänä — ennen kuin metsät jokivarsilta olivat pois raivatut — lukemattomat pikku-elävät. Niitä on täällä verrattomasti enemmän ja paljon useampia lajeja kuin meillä etelässä.

Täällä paarmat yhä pärisevät ympärillä, sääsket inkuu, hyttyset vinkuu, mäkärät kaulahasi pyrkiivät, polttiaiset saapasvarsihinkin pistäiksen. Linnikkoa eli luoria silmien edessä on mahdoton pitää kuumuuden tähden; piki-öljy auttaa, vaan on aina puolentoista tunnin perästä uudestaan voideltava. Tee mitä teetkin, niin on loppu kuitenkin se, että kasvosi, kaulasi, kätesi, kaikki paljaat paikat ovat kuin kupatut, aivan verissä. Kukaties se on Pohjolan väki, joka tässä haamussa koettaa varjella aarteitansa kullanhimoisilta etelämaalaisilta.

Syyskuun keskipalkoilla pakotti pakkaneen meidät työn lopettamaan ja lähtemään. Kotimatka oli yhtä vaivaloinen kuin tänne tulokin, vaikka matka, muka mukavampaa tietä koetimme kulkea. Veneet oli kolmessa kohdin karvastettavat maataipaleitten yli, ja kuusi peninkulmaa täytyi jalkaisin kulkea, 1,5 kyynärän syvystä lunta kaalaten; sillä veneisin ei mahtuneet muut kuin sauvoajat.

Neljä yötä täytyi maata hankeen peitettynä, nuotion äärellä. Ihmiskasunnoille viimeikin jouduttuamme, Pohjola ei enää uhannut meidän ruumistamme, vaan sitä pahemmin se sitä vastaan meidän kukkarohomme tarttui, viimeistä kertaa yrittäen ryöstää saalistamme takaisin. Yhdessä talossa Sodankylässä esim. kiskottiin meiltä 4, sano neljä markkaa puolesta kapasta potaatteja ynnä tuopillisesta maitoa!

Kotiin tultuansa, kaikkein näiden vaivain ja vastusten perästä, luultavasti monikin Ivalojoella käynyt lienee vannonut ei ikinä enää menevänsä sinne. Mutta talven kuluessa kaikki mikä mieltä pahoitti unhoittuu, muistossa pysyy vaan hauskat hetket, ja mynttäyshuoneeseen (Suomen Pankin Rahapaja)myödyn kullan kirkas kiilto viekoittaa. Kevään lähetessä useimman taas lienee mieli tehnyt Pohjan perille. Niiden joukkohon kuuluin minäkin, ja olen ma kaikkiansa nyt jo käynyt Ivalojoella kolme kesää. Elanto onkin siellä nyt jo verrattomasti huokeampi, työkin mukavampi kuin ensimmäisenä vuotena. Nyt on kullankaivaja-yhdyskunnilla jokaisella hyvät tupansa; nyt viedään sinne jo hyvissä ajoin kaikki tarpeelliset tavarat, ja mitä ei itse tahdo kuljettaa, sitä saa ostaa ravinnon pitäjältä. Hinnatkaan ei ole enää niin hirmuiset; paloviina esiin., joka ensi vuonna 32 markkaa kannu maksoi, on nyt 12—16:sta saatava, onpa meiltä kumminkin myös pieni kasvitarha, jossa kaikenlaisia kyökkikasveja viljellään. Kaksi viikkoa Juhannuksen perästä näet olen valellut maalleni lämmintä vettä ja sitten kylvänyt siihen sallaatia, spenaattia,

retiisejä, räätikkäitä ja nauriita. Retiisit erittäin tulevat nauriinkokoisiksi, vaan pysyvät kuitenkin hyvän makuisina. Potaatitkin saadaan täällä kypsymään.

Kullanhuuhdonta ensimmäisenä kesänä toimitettiin liekutinten (lulla) avulla. Kyhättiin näet kätkeyeen eli va'un tapainen, jonka toisessa päässä oli pystyinen kädensija, mistä sitä liikkeelle pantiin. Samassa päässä oli myös pienojen nojalle, puoliväliin pohjasta laskettu laatikko, jonka pohja oli täynnä pieniä reikiä. Tähän sihtiin sora lapiottiin, jolloin kivet siihen jäivät ja kullansekainen hiekka varisi läpi liekuttimen pohjaan. Sieltä se sitten illalla otettiin ja hytkytettiin vedellä täytetyssä padassa; sillä keinoin kulta, joka on raskaampi, pohdittiin erilleen hiekasta. Nyt sitä vastaan meiltä on laitoksia, jotka paljon vaivaa sekä työtä säästävät. Me olemme rakentaneet pitkiä puisia kuurnia eli rännejä, joiden läpi jonkun puron vesi johdetaan. Näihin kuurniin, joiden pohjaan on paikka paikoin naulattu kiinni pienoja, välin pitkittäin, välin poikittain, lapioidaan koko päivä soraa. Kymmenen miestä on joka kuurnan kimpussa; viisi aina vuorotellen kuokkii soraa löyhälle, viisi sillä aikaa mättää irti saatua soraa kuurna. Läpivirtaava vesi panee soran liikkeelle ja viepi osan myötäänsä; pienat, jotka, paremmin vaikuttaakseen, ovat elohopealla voidellut, estävät virtaa ja saattavat kullan, joka on raskain, pohjaan laskeumaan. Illalla sitten otetaan kullansekainen hieno hiekka pienain kohdalta pois ja pohditaan ennen kerrotulla keinolla padassa. Tällä tavoin tehdään nyt työtä yöt sekä päivät lakkaamatta, sillä Lapin lyhyt kesä vaatii ja Lapin valoisa yö sallii sitä.

Puolet työmiehistä on siis aina levolla, puolet työssä; kuusi tuntia kestää joka rupeaman aika. Päivässä voipi mies, keskimäärää lukien, saada noin 6—8:n markan arvosta kulta. Mutta on niitä myös, jotka huonoon paikkaan satuttuansa, eivät saa näin paljon, muutamat ei paljon hituakaan. Toisilla sitä vastoin on parempi onni.

Niin esiin, oli yksi talonpoika, Kuikka Rovaniemeltä, yhtenä kesänä, saanut 150 markkaa päivältä. Hän oli ottanut soransa jokseenkin kaukaa joen varrelta kallion rotkoista. Noilta rantakallioin kupeiltakin on näet kulta saatu, aina 20. sylen korkeudesta. Tavallisesti kuitenkin kaivetaan likempänä jokea olevia matalampia paikkoja. Nämät ovat täynnä kiviä, ja kivien alta kulta tavallisesti löytyy runsaimmasti.

Itse joen pohjasta ei saada paljon jälkeäkään. Järeimmät kappaleet löytyivät tavallisimmin syvimmässä, likimpänä maan kallioperustaa. Siitä syystä ei saa koskaan työstä lakata, vaikka ei näkyisikään kannattavan, ennen kuin on kallioon asti päästy. Kovin järeänä ei kuitenkaan kulta Ivalojoella ole missään, siihen verraten mitä on Siperiassa, Australiassa sekä Kaliforniassa.

Suurin tähän asti löydetty kappale painoi 3 luotia (n. 40,8 g). Kultamaa, joka ulottuu kaksi peninkulmaa pitkin Ivalojoen varsia, on jaettu 1,000 sylen(syli = 1,7814 m) pituisiin palstoihin, joiden leveys välillä oleva joki myös siihen luettuna, on 150 syltä. Tämöisiä palstoja voipi yksi yhdyskunta saada useampiakin, kun vaan ei ne ole peräksyttiin. Toiselta puolen on myös sallittu ottaa puoli-palstoja. Jokaisesta palstasta on kruunulle määrätty vero suoritettava, vielä maksetaan muutamat prosentit saadusta saaliista, josta syystä ei kullanhuuhtojat saa itse pitää kultiansa, vaan annetaan ne kahdesti kesässä kruunun virkamiehen haltuun.

Paitsi tätä kultavoutia on täällä vielä tuomarikin sekä pari poliisia valtion puolesta järjestystä valvomassa. Mutta he saavat aikansa aivan jouten viettää. Suomen kansan kuuluu laintottelevaisuus on tässäkin taas itseään loistavalla tavalla osoittanut. Näinä ensimmäisinä kolmena kesänä kumminkaan ei ole tapahtunut kuin yksi ainoa varkaus, vaikka täällä on 500 miestä työssä. **)

Riitansa taas kullanhuuhtojat ratkaisemat keskenänsä, tuomariin vetoamalla, sillä riidan-alaisessa paikassa tietysti täytyis sitten lakkauttaa työ siksi kun päätös olisi saatu, ja näin tuhlattavaksi on aika Lapissa kovin kallis. Sen sijaan on siis valittu sovinto- oikeus Kalifornian tavalla, joka ilman pitkittä mutkitta kohta päättää ja ratkaisee.

Enimmiten koskevat riidat vedenjohtoa, sillä ilman vettä ei täällä saa mitään kulta. Saattaa esim. tapahtua että puronen minun palstani kautta laskee jokeen, vaan että toinen ylemmäksi rakentaa kuurnansa ja minulta veden kokonaan ehdyttää. Kenenkö vesi sitten omppi? Ivalojoen lain mukaan se aina tuomitaan sen omaksi, joka siihen on ensin työtä pannut.

— Tappelua ja murhaa ei ole Ivalojoella kertaakaan vielä tapahtunut. Yksi kerta sentään oli jo seikka syntymäisillänsä. Kiista syntyi Kultalassa, jossa pari sataa miestä paraillaan oli ko'olla. Puukot jo välkähtivät tupesta ja tappelu näkyi olevan valmis.

Mutta silloin minä hyppäsin väliin, tempasin kiihkeimmältä veitsen kädestä ja viskasin sen jokeen, leikkisellä äänellä sanoen: "Ei tää pojat, lelu ole!" Miehet katselivat eteensä ääneti, sitten rupesivat nauramaan, ja viha oli siihen sammunut.

Kultalassa ollaan tavallisesti pyhäpäivinä koossa ja puhellaan viikon tapauksista, viikon saaliista. Siellä myös usein pieniä pitoja pidetään, nimipäivinä tai muissa sellaisissa tilaisuuksissa, sillä kullanhuuhtoja aina auliilla sydämellä suopi vieranvaraa. Yhtenä Juhannus-aattona istuin minä näin myös Kultalassa iloisessa seurassa, lasin ääressä. Silloin yhtäkkiä kajahti kaukainen neli-ääninen laulu korvihini. Nuotti tuntui hyvin tutulle, mutta ei — täällä Lapin perillä — se ei ollut mahdollista!

Laulu läheni, sanat alkoivat tuntua: "O Preciosa! O Preciosa!" — Ei se ollutkaan erehdystä, se oli todella kööri Preciosa-näytelmästä, jota suomeksi laulettiin, Laulajat olivat talonpoikia Oulun tienoilta.

* Tämä juttu on tehty apteekari Vikman'in hyväntahtoisesti antamain kertomusten mukaan. Kuvasta saan kiittää herra Lihriä.

**) Kansallisuuksia oli täällä ensi kesänä useampia, mutta venäläiset ovat nyt melkein kaikki kadonneet: heistä oli saalis kovin vähäinen. Lappalaisista, maan oikeista isännistä, ei ole, kumma kyllä, yksikään yrittänyt.

Tämä juttu on julkaistu Suomen Kuvalehdessä numero 2 15.1.1873. Kirjoittaja Julius Krohn oli kansanrunouden tutkija, suomalaisen kirjallisuuden professori, runoilija, kirjailija, toimittaja, Aino Kallaksen isä. Syntyi 1835, kuoli 1888.

Etusivun kuvan on piirtänyt maanmittari Josef Aurén Nulkkamukassa Ivalojoella syksyllä 1868 Lihrin retkikunnan löydettyä sieltä lupaavat kullan merkit, jotka johtivat kultaryntäykseen 1870. Taustalla kohoaa Palsitunturi ja pieni Louhioja laskee Ivalojokeen satakunta metriä kuvan paikasta alaspäin. Alhaalla Ivalojoen Kultalan Kruunun Stationi kuvattuna 1920, jolloin alkuperäinen vaakunan oli paikallaan ulko-oven yläpuolella. Kuva Charles Hill alias Kaarlo Sjöblom/ Sjöblomien sukuarkisto/ Seppo J. Partanen

Suluissa olevat lisäykset tekstiin tehnyt Seppo J. Partanen